

stridte elton'ske tolkning, der gjorde Thomas Cromwell til en nøglefigur som garant for en stabil og effektiv administration. Et nødvendigt led heri var netop antagelsen af en krise efter Cromwells fald, da styret alene lå i hænderne på Eltons »inspired opportunist«, Henrik VIII. Jones synes ikke i tilstrækkelig grad at have klargjort sig disse præmisser, hvorfor hans »generelle krise« heller ikke virker overbevisende.

Bortset derfra er Jones' bog en nyttig à jour-føring og sammenfatning af flere års forskningsresultater, fremlagt på en klar og afbalanceret måde, der dog enkelte steder udvikler sig til en forsigtighed, grænsende til det meningsløse, som når han (s. 112-13) om forarmelsen af nogle befolkningsgrupper skriver, at denne blev forværret af prisstigninger »the responsibility for which must be attributed at least in part to the deliberate »debasement«-policy of the Crown as well as to »real« . . . factors« – hvilket næppe overrasker nogen.

Bogen er forsynet med et summarisk noteapparat, en selektiv bibliografi og et fyldigt og præcist index.

Knud J. V. Jespersen

Paul L. Hughes & James F. Larkin (eds.): Tudor Royal Proclamations, vols. II-III, The Later Tudors, Yale University Press, New Haven & London, 1969. xxxvi + 987 s. 18 £.

James F. Larkin & Paul L. Hughes (eds.): Stuart Royal Proclamations, vol. I, Royal Proclamations of King James I 1603-1625. Clarendon Press: Oxford University Press, 1973. xxxiv + 679 s. £ 18.

»Proclamations« blev i engelsk ret aldrig andet end udtryk for kongens vilje inden for hans prerogativ som defineret af common law eller af den lovgivning, der gennemførtes af kongen og parlamentet i fællesskab (statute law). Ikke desto mindre er proklamationerne af central interesse for engelsk forfatningshistorie og politisk historie, netop fordi prerogativets afgrænsning var uklar og omstridt, repræsenterer proklamationerne kongemagtens eget forsøg på at sætte grænserne for sine lovgivningsmæssige beføjelser. Det er imidlertid betegnende for den traditionelle vægtfordeling i studiet af Tudorerne og de tidlige Stuarters England, at der, skønt udgaverne til parlamenternes historie er mange, først nu foreligger en fuldstændig udgave af proklamationerne fra 1485 til 1625.

Udgiverne har valgt at definere proklamationerne efter overvejende formelle kriterier som en kongelig ordre, udstedt efter samråd med Privy Council under det store segl og faktisk proklameret. Det er en klar definition, der kun sjældent skaber afgrænsningsvanskeligheder, men brugeren bør naturligvis være opmærksom på, at der dermed er udeladt en lang række akter af anden formel karakter, men med berøring til de samme problemer, herunder ikke mindst patenter. Som forlæg er proklamationernes trykte udgaver anvendt overalt, hvor de har ladet sig opspore, men i indledende noter til hver enkelt proklamation gør udgiverne rede for utrykte versioner fra udkast til de formelle indførelser i Chancery's registre. Retskrivningen er normaliseret, det kan virke noget hårdhændet, på den anden side letter det unægtelig arbejdet med

udgaven (og har sikkert også billiggjort dens fremstilling), og de udførlige redegørelse for teksternes proveniens vil gøre det til en forholdsvis let sag for den specielt interesserede at skaffe sig mikrofilm af den autentiske tekst.

Det er naturligvis ikke epokegørende arkivfund, der nu lægges frem for historikerne, de fleste af de væsentlige proklamationer har været kendt og anvendt af tidligere historikere. Men teksterne har været spredt i lokale arkiver eller gengivet i ældre, sjældne værker, end ikke de ældre, publicerede titelfortegnelser over udstedte proklamationer har været fuldt dækkende. Denne udgave vil næppe gøre det nødvendigt at omskrive Englands historie under Tudorerne og de første Stuarter, men den er et fremragende arbejdsredskab for den, der vil beskæftige sig med perioden. Materialet er centralt og homogent. Udgiverne har gjort deres udvælgelseskriterier klare, de har overholdt deres egne principper og ikke ladet sig lokke af den nærliggende fristelse, at skrive den engelske kongemagts historie i fodnoterne.

Niels Steensgaard

Lawrence Stone: Family and Fortune. Studies in Aristocratic Finance in the Sixteenth and Seventeenth Century. Oxford U.P., at the Clarendon Press, 1973. xviii, 315 s. + plancher. £ 4.50.

Lawrence Stone har valgt en mindre prætentios titel end til forgængeren, »The Crisis of the Aristocracy 1558–1641« (Oxf. 1965) og med rette. Selvom denne på mange måder har stået i centrum af de forløbne års diskussion af periodens sociale historie og baggrunden for borgerkrigen, blev den ved sin fremkomst hårdt kritiseret for sin hårdhændende statistiske metode og for sine endnu altfor uoverskuelige generalisationer (jf. f. eks. Christopher Hill i 'New Statesman' 1965 21/5 (s. 803 f.) og The Scand. Econ. Hist. Rev. XVI, 1968. s. 176–94). Alligevel slutter den nye bog sig snævert til den første, men bryder – bl. a. utvivlsomt for at imødegå kritikken – dens emnemæssigt analyserende (og generaliserende) opbygning til fordel for en række *case-studies* på familiebasis, med Robert Cecil, earl of Salisbury som en art nøglefigur.

Dens hovedanliggende er at belyse sammenhængen mellem de aristokratiske familiers indtægter af embeder og deres forbrug og mere indirekte at analysere korrupsionen som baggrund for borgerkrigen. Som *lord treasurer* skaffede Cecil sig i sine sidste leveår 1610–12 en indtægt af £ 25.000 årligt (på et tidspunkt, da – som Stone noterer – en ufaglært arbejder kunde tjene £ 10–15 årligt og kronens ordinære indtægter androg £ 300.000); et par år tidligere havde Salisbury modtaget en spansk bestikkelse på £ 12.500. I sammenligning med selv de største godsejerindtægter, som Stone opgør til £ 8.000, er det indlysende, at korrupsionen (hvis vækst han i modsætning til Joel Hurstfield tidsfæster til 1590'erne) spiller en væsentlig rolle. Ejendommeligt nok gør forf. mindre ud af at knytte denne konstatering til sin oprindelige tese, at bl. a. svigtende godsindtægter i de sidste årtier af 1500-tallet førte aristokratiet ind i ikke blot embedsbane og korrupsion, men også i byggespekulation, industrispekulation osv. Han betoner derimod stadig med stor vægt aristokratiets ekstravagance og den